

Sosyal Bilgilerde Öğretmen Adaylarının Objektifinden “Müze Kullanımı”

Harun ER^{1*} & Ramazan YILMAZ²

Gönderilme Tarihi: 08 Temmuz 2020 Kabul Tarihi: 05 Eylül 2020
DOI: 10.38015/sbyy.766481

Öz:

Müzeler, insanlık tarihinin ortaya koymuş olduğu değeri yüksek somut nitelik taşıyan eserlerin sergilendiği özel mekanlardır. Müzeleri farklı ve anlamlı kılan temel unsur, burada sergilenen tarihsel ve kültürel niteliği yüksek eserlerin insanlığın ortak mirası sayılması ve biricik ve tek olmasıdır. Toplumda insanların müzelere atfettiği değer ve yüklediği anlamın karşılık bulması noktasında bu kurumların işlevsel bir nitelik kazanması ve kullanılabilir olması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda müzelerin eğitim alanında bir öğretim aracı olarak kullanılması bu kurumları daha işlevsel kılacağı gibi çocukların da öğrenimine büyük katkı sağlayacaktır. Türk eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersi içeriği ve yapısı itibarıyla müze kullanımına uygunluk arzeden derslerin başında gelmektedir. Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde “müze kullanımına” ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış ve betimsel yöntem esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalının 4. sınıfında öğrenim gören 42 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler ise içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adayları, müzelerin sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilere öğrenim sürecinde büyük fayda sağlayacağını ancak farklı nedenlerle müzelere erişim zorluğunun da sınırlandırıcı bir etki oluşturacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca müzelerden daha etkili faydalanılması noktasında önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, müze, müze kullanımı.

Abstract:

Museums are unique settings where concrete and historical artifacts of humanity are exhibited. The main element that makes museums meaningful is that the artifacts exhibited at these places have been unique and common heritage for the humanity. It is of great importance to observe how museums function in social life and how they can be utilized in educational settings. In this vein, the use of museums as a tool of education will not only make these institutions more functional but it will also contribute to learning on the part of the learners. In Turkish educational system, the course of social studies is one of the pioneering courses that could fit in relation to its content and framework. This study aims to determine teacher candidates' views in relation to “the use of museums” in the course of social studies. This study adopted a qualitative research design and descriptive method. A total of 42 senior year teacher candidates of social studies in education faculty at a state university in participated in the study during 2018-2019 academic year. Data were collected through a semi structured interview and

¹Bartın Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-0454-6807

²Bartın Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-2041-1750

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author): erharun06@gmail.com

analyzed through content analysis. As a result of the study, teacher candidates reported that the use of museums would be highly useful for the learners during the course of learning in social studies; however, they also stated that it could not always be possible to have access to museums. Additionally, teacher candidates proposed further suggestions to utilize museums in social studies.

Keywords: Social studies, museum, museum use.

GİRİŞ

Müze kavramı geçmişten günümüze farklı anlamlar içeren bir anlayış ile tanımlanmış ancak hiçbir dönem önemini yitirmemiş mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzeler Romalılar zamanında felsefi tartışmaların yapıldığı aynı zamanda krallar, asiller ve askerlerin sanat eserleri ile süslediği mekânlar olarak anlam bulmuştur (Er ve Yılmaz, 2020). Ortaçağ’da ise kutsal görülen eşya, heykel ve farklı türde eserler toplanmış ve bunlar kiliseler ve katedral gibi dini mabetlere götürülerek müze haline dönüştürülmüştür (Şişginoğlu, 2011). Müzeler 17. yüzyılda antik ve tarihi nitelik taşıyan eşyaları tanımlamak için kullanılırken bundan sonraki dönemlerde de belli bir alana ilişkin koleksiyonların korunarak inceleme, araştırma ve keyif alma amacıyla sergilenmesi ve bunun insanların beğenisine sunulması olarak vücut bulmuştur (Allan, 1963). Günümüze gelindiğinde ise müzelerin tarihten sanata, bilimden estetiğe, kültürden eğitime çok geniş bir alanda bir araştırma sahası konumuna eriştiği ifade edilebilir (Onur, 2012). Mercin (2003) müzeleri içerikleri, birikimleri ve ihtiva ettiği mekansal konumlarıyla toplumsal belleğin gösterim alanları olarak tanımlayarak bütüncül bir bakış açısı oluşturmuştur. Akmehtem ve Ödekan (2006) da müzeleri, toplumun tarihsel ve kültürel anlamda edindiği mirası biriktiren, koruma altına alarak, incelemeye, araştırmaya ve halkın eğitimine sunan kuruluşlar olarak ifade etmişlerdir. Bu tanımla araştırmacılar müzelerin daha çok kültür aktarımı ve eğitimsel yönüne vurgu yapmışlardır. Clutterbuck (2008)’e göre de müzeler, kişisel anlam yüklü mekânlardır ve müzelerde kendi bilgi birikimimize ve deneyimlerimize göre anlamlarımızı oluştururuz. Bu tanımda bir anlamda müzelerin bilgiyi ve öğrenmeyi inşa etme sürecine yaptığı katkıyı vurgulamaktadır. Shaw (2004) da müzeleri bireylere ve kitlelere belirli değerleri veren, yaşam standartlarını yükselten ve genel ahlak kurallarını öğreten kurumlar olarak görmektedir. Bu açıdan bakıldığında da müzelerin topluma duygu kazandıran ve düzen sağlayan özelliğine dikkat çekilmiştir. Tarihsel süreçte müze kavramının ifade ettiği anlamın farklılaşması ve geniş bir yelpazede anlam bulması onu daha önemli hale getirmiş ve toplumsal etkisini de artırmıştır. Bu bağlamda müzelerin ne tür işlevlere sahip olduğu ve bireylere hangi anlamda katkı sağlayacağı soruları gündeme gelmektedir.

Müzelerin tarihsel süreçte değişen ve gelişen dünya koşulları bağlamında ve buna bağlı olarak oluşan yeni ve modern eğitim anlayışı çerçevesinde, kendini yeniden konumlandırması ve sahip olduğu rolleri gözden geçirmesi gerçeği ortaya çıkmıştır. Klasik ve durağan müzecilik anlayışından aktif ve yaşayan çağdaş müzecilik anlayışına doğru bir geçişin yaşandığı bir zaman diliminde olduğumuz aşikârdır (Şar ve Sağkol, 2013). Bu anlayış doğrultusunda müzelerin toplumu bilgilendirmek, bilinçlendirmek, eğitim ve kültür hayatına katkıda bulunmak ve müze-toplum ilişkisini güçlendirmek gibi amaçları da bulunmaktadır. Müzelerin bu amaçlarının yanında fen, sosyal ve doğa bilimlerinde farklı disiplinlerle işbirliği yapmak suretiyle bireylere gerçek yaşamda olanaklı olmayan deneyimler yaşattığı ve farklı tecrübeler sunduğu da ifade edilebilir (Mercin, 2006). Müzelerin sahip olduğu zengin koleksiyonlar ve bunlara ait ilginç ve farklı hikayeler, ziyaretçileri derinden etkilemekte ve zihinlerinde farklı düşünce ve öğrenmelere yol açmakta ve bu noktada zengin bir kaynak oluşturmaktadır (Gartenhaus, 2000). Bu anlamda müzelerin, ziyaretçilerin hayal gücünü canlı tutmak suretiyle yaratıcılığını ortaya çıkardığı söylenebilir (Karaosmanoğlu, 2017). Müzelerin sahip olduğu bu farklı özellikler ve

insanlığa yaptığı olumlu katkı kurumsal anlamda korunması ve geliştirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda 1947 yılında kurulan Uluslararası Müze Konseyi (ICOM) hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde farklı türde çalışmalar ve faaliyetler yapmak suretiyle çağdaş müzeciliğin temellerini atmıştır (Mercin, 2006). Bu durum özellikle müzecilik anlayışının sürdürülebilir kılınması anlamında büyük bir önem taşımaktadır. Ayrıca müzelerin geniş bir sahada farklı türde koleksiyon alanlarına sahip olması sistematik bir yapı oluşturulması durumunu da gündeme getirmiştir. Bu anlayış doğrultusunda Uluslararası Müze Konseyi (ICOM) müzeleri anlaşılabilir ve planlı bir şekilde koleksiyonlarına göre gruplandırma yoluna gitmiştir. Günümüzde de halen geçerli olan müzelerin gruplanması şu şekilde ifade edilebilir: 1. Sanat müzeleri, 2. Arkeoloji ve tarih müzeleri, 3. Etnografya müzeleri, 4. Tabiat tarihi müzeleri, 5. Bilim ve teknoloji müzeleri, 6. Bölge müzeleri, 7. Özel amaçlı müzeler (Yılmaz ve Taş, 2017). Müzelerin bu şekilde sınıflandırılması, çeşitli amaçlara hizmet etmesi noktasında büyük kolaylık oluşturmakta ve müzelerin genel görünümünün bütüncül bir anlayışla ele alınmasına imkân sağlamaktadır.

Müzelerin temelde işlevi; değerli eserlerin tespit edilmesi, bunların toplanarak belli bir yerde muhafaza edilmesi ve korunması ardından da içeriğine uygun bir şekilde sergilenerek insanların beğenisine sunulması şeklinde ifade edilebilir. Ancak günümüzde bu durum farklılaşmış ve müzeler içerdiği nesnelere doğrultusunda eğitime doğrudan katkıda bulunabilecek daha fonksiyonel bir yapıya bürünmüştür. Bu durum, müzeyi ziyarete gelen insanların müzedeki eserlerle farklı açılardan bir bağ kurması ve etkileşimli bir şekilde bu eserlerden faydalanması biçiminde tasvir edilebilir. Diğer bir yönüyle bu olay, müze ziyaretine gelen insanların ziyaret sonrası elde ettiği kazanımlar biçiminde de ifade edilebilir (Yılmaz ve Taş, 2017). Gadsby (2011) müze ziyaretine ilişkin bu kazanımları 6 başlık altında toplamıştır: 1. Zihinsel, 2. Kişilerarası, 3. Toplumsal, 4. Fiziksel, 5. Koleksiyonlar ve 6. Duyusal. İfade edilen bu unsurlar müze ziyaretinde bulunan insanların, ziyaret esnasında amaçlarına uygun bir şekilde yapmak istediği faaliyeti ve işlevi ifade eder. Bir anlamda bu durum müze ile ziyaretçisi arasında kurulan bağ olarak ta tanımlanabilir. Son dönemde müzelerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, müzelerin sahip olduğu zenginlik ve içeriklerin sistematik bir şekilde insanlara eğitim yoluyla aktarılması eğiliminin ağır bastığı görülmektedir. Bu noktada özellikle müzelerin nasıl algılandığı, insanların müzelerden nasıl etkilendiği ve müzelerin insanlar için nasıl daha çekici hale getirilebileceği sorularına cevap aranmakta ve müzelerin okul dışı bir öğrenme alanı olarak etkili bir eğitim ortamına dönüştürülmesi konuları üzerinde durulmaktadır (Akyol ve Köksal Akyol, 2017). Bu bağlamda müzelerden etkin bir biçimde yararlanılabilmesi ve müzelerin eğitim sürecine dahil edilmesi “müze eğitimi” olarak adlandırabileceğimiz bir alanı ortaya çıkarmıştır. Müze eğitimi temelde, hayat boyu eğitim sürecinde yaşantılara dayalı olarak çok yönlü öğrenmeyi ve müzelerin eğitim ortamında etkin olarak kullanımını ifade eder (Adıgüzel, 2000). Burada asıl olan müze eğitimi ile bireylerde farklı değerlerin gelişimini sağlamak aynı zamanda geçmiş ve bugün bağlamında yaşanan gelişim ve değişim sürecini bireylere aktarmaktır (Atagök, 1982). Paykoç ve Baykal (2000) ise müze eğitiminin amacını üç şekilde ifade etmektedir: 1. İnsanların yaşadıkları ortamlara yabancılaşmasını önlemek, 2. Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak, 3. İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelere arasında bağlar kurarak siyasi, kültürel, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve onların araştırmacı yönlerini geliştirmek (Namur, 2015).

Farklı yaşlarda verilen müze eğitimi ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Müze eğitiminin içeriği ve kapsamı ülkenin eğitim ve kültür yapısına, ekonomik gelişmişliğine, müzelere ve müze eğitimine bakışına, uygulanan politikalara bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Yalçın ve Wells, 2014). Ülkemizde de 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren değişen

eğitim felsefesi ve bu değişimin sonucunda uygulamaya konulan öğrencinin merkezde yer aldığı yapılandırmacı yaklaşım ile müzeler aktif olarak kullanılmaya başlanmış ve eğitim sürecindeki yerini almıştır (Şar ve Sağkol, 2013). Günümüze gelindiğinde ise Milli Eğitim Bakanlığı, 2023 Eğitim Vizyonu (2019) çerçevesinde özellikle okulların bölgelerindeki müzeler ile işbirliklerinin artırılmasını, müzelerin okul dışı bir öğrenme ortamı olarak öğretim programlarında yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar çerçevesinde müzelerin eğitimde etkililiğinin artırılması ve okul dışı bir öğrenme aracı olarak sıklıkla kullanılması öngörülmektedir. İfade edilen bu durumların aksine müze eğitime ilişkin birçok sorunun varlığı da bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Müze yetkililerinin öğrenci seviyesine uygun düzeyde bilgi aktarımı yapmadığı (Ay ve Fidan, 2014), müzeye ilişkin etkinliklerin program yoğunluğu ve bürokratik engeller nedeniyle kısıtlandığı (Baykan, 2007) ve müzelerden eğitim noktasında istenilen düzeyde yararlanılmadığı (Güleç ve Alkış, 2003) müze eğitime ilişkin başlıca sorunlar olarak ifade edilebilir. Müzelerin eğitimde kullanımının sağlayacağı kazanımlar ve yaşanan sıkıntılar açısından bakılarak bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu doğrultuda sağlam ve güçlü adımların atılması gerektiği söylenebilir. Bu noktada Türk eğitim sisteminde özellikle müzelerin yakın ilişki içerisinde olduğu ve sıklıkla kullanılabilmesi alanların başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir. Farklı sosyal bilim disiplinlerinin buluşma noktası olan sosyal bilgiler dersinin sahip olduğu içerik, yapı ve felsefi anlayış müzelerden yararlanmasını gerektirir bir konum arz etmektedir. Özellikle birinci elden kaynaklar yoluyla bilgiye ulaşma, tarihsel empati yapabilme, somut ve somut olmayan kültürel mirası anlama, kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği kavrama ve tarih bilinci kazanma gibi önemli becerilerin öğrencilere kazandırılması açısından müzeler çok önemli bir rol üstlenmektedir. Aynı zamanda müzeler öğrencilerde saygı, empati, beğeni, estetik ve hoşgörü gibi değerlerin oluşumuna da katkı sağlayan mekânsal yapılardır (Çengelci, 2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında önemli bir öğrenme kaynağı olarak kabul edilen ve birçok becerinin gelişimine beşiklik eden müzelerin, bu ders kapsamında kullanımının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde “müze kullanımına” ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının müze kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma desininin tercih edilmesinin nedeni, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde “müze kullanımına” ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmek istenmesidir. Nitel araştırmaların ön plana çıkan özelliklerinden birisi müdahalelerden uzak bir çevrede oluşan olgu, durum ya da davranışlar

etrafında odaklanarak araştırmaların sürdürülmesi bir anlamda eylemlerin oluştuğu kendi doğal ortamında incelenebilmesine olanak sağlamasıdır (Frankel ve Wallen, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalının 4. sınıfında öğrenim gören 42 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya ilişkin bu örnekleme yönteminin tercih edilmesinin sebebi araştırmacıya zaman, para, emek ve katılımcılara ulaşılabilirlik noktasında kolaylık sağlaması gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Patton, 2014).

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi sürecinde öncelikle gerekli izinler alınmıştır. Ardından araştırmanın amacı, veri toplama aracı ve verilerin nasıl analiz edileceği gibi hususlar sosyal bilgiler öğretmen adaylarına açıklanmış ve veri toplama sürecine katılmak isteyen öğretmen adayları ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda açıklanmıştır:

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Durumlarına İlişkin Bilgiler

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	18	43
	Erkek	24	57
Toplam		42	100

Tablo 1’de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Tablodan öğretmen adaylarının %43’ünün kadın, %57’sinin erkek olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının cinsiyet açısından birbirine yakın bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Müze Ziyareti Yapma Durumuna İlişkin Bilgiler

Değişken	Grup	N	%
Müze Ziyareti	Müze ziyareti yapan	42	100
	Müze ziyareti yapmayan	-	-
Toplam		42	100

Tablo 2’de öğretmen adaylarının müze ziyareti yapma durumuna ilişkin bilgiler verilmiştir. Tablodan öğretmen adaylarının %100’ünün daha önce eğitim hayatında en az bir defa olmak üzere müze ziyareti yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum araştırmanın geçerliliği ve ortaya çıkacak verilerin niteliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Bunun tercih edilmesinin sebebi, katılımcıların verdiği bilgiler arasındaki benzer ve farklı yönleri belirlemeye olanak tanınması ve bunlar arasında karşılaştırmalar yapmayı sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri toplama aracının geliştirilme sürecinde öncelikle alanyazın kapsamlı bir şekilde taranarak yapılan araştırmalar incelenmiş ardından taslak görüşme formu hazırlanmıştır.

İki bölümden oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının a) müze kavramına, b) sosyal bilgiler dersinde konuların

öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına, c) sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına, d) sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerilerine yönelik görüşlerini almak üzere oluşturulan sorulara yer verilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan görüşme formu sosyal bilgiler eğitimi alanında iki akademisyen, bir sosyal bilgiler öğretmeni ile bir Türkçe öğretmenine incelenmiştir. Daha sonra ortaya çıkan görüşler doğrultusunda görüşme formuna son hali verilmiştir.

Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu aşamada öncelikle araştırmacılar tarafından kodlamalar yapılmış ardından kategoriler ve temalar belirlenmiş ve son olarak sonuçlar frekans olarak raporlanmıştır. Veri analizinin geçerliğini sağlamak için temaları temsil edecek şekilde öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Yapılan analizler Miles ve Huberman'ın (1994) ortaya koyduğu güvenilirlik formülü aracılığıyla hesaplanmış, uyusum yüzdesinin %85 olduğu tespit edilmiştir. Uyuşum sağlanamayan veriler ise araştırmacılar tarafından kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca veri toplama sürecine katılan öğretmen adaylarının gizliliğini sağlamak için gerçek isimlerin yerine takma adlar (ÖA-1, ÖA-2 vb.) kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde “müze kullanımına” ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıda ifade edilen bulgulara ulaşılmıştır:

Öğretmen Adaylarının Müze Kavramına İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze kavramına ilişkin görüşlerine yönelik cevaplar tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Müze Kavramına İlişkin Görüşleri

Alt-Temalar	F
Geçmişe ait tarihsel nitelikte somut eserlerin sergilendiği yerdir	29
Geçmiş ile bugün arasında köprü kuran bir yerdir	25
Belirli bir bölgenin ya da toplumun geleneklerini yansıtan kurumlardır	17
Belirli bir bölgenin ya da toplumun yaşayış biçimini yansıtan kurumlardır	16
Belirli bir bölgenin ya da toplumun inanışlarını yansıtan kurumlardır	13
Geçmiş yansıtan bir aynadır	12
Koruma altına alınan özel alanlardır	11
Ülkelerin gelişmişlik düzeyini yansıtan alanlardır	5
Bir değerler topluluğudur	4
Bireysel ya da kurumsal olarak açılabilen yerlerdir	3

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının müze kavramına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmen adayları müze kavramı ile ilgili olarak en sık sırasıyla; geçmişe ait tarihsel nitelikte somut eserlerin sergilendiği yerdir (29), geçmiş ile bugün arasında köprü kuran bir yerdir (25), belirli bir bölgenin ya da toplumun geleneklerini yansıtan kurumlardır (17), belirli bir bölgenin ya da toplumun yaşayış biçimini yansıtan kurumlardır (16), belirli bir bölgenin ya da toplumun inanışlarını yansıtan kurumlardır (13), geçmiş yansıtan bir aynadır (12) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının müze kavramına ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında, çoğunlukla fiziki açıdan tasvir edilerek mekânsal yönüne vurgu yapıldığı ifade edilebilir. Bu durum müzelerin somut bir gerçeklik olarak öğretmen adaylarının zihinlerinde yer ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Diğer açıdan

müzelerin geçmişi bugüne taşıyan ve toplumların kültürel özelliklerini farklı açılardan yansıtan kurumlar olarak görülmesi de kültürel miras yönünün ön plana çıkarıldığı ve kültürel değerlerin özümsemiği şeklinde yorumlanabilir. Diğer görüşlere bakıldığında ise müzelerin özel, korunan ve farklı niteliklere sahip bir kurum olarak tanımlanması, müzelerin gerçek manada zihinlerde önemli bir yer edindiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

ÖA8: “Müze belirli bir bölgenin toplumun yerin kültürün özelliklerini geleneklerini, yaşayış biçimlerini kullandıkları aletleri ürünleri inanışlarını bizlere yansıtmak için içerisinde çeşitli eserler barındıran bir yerdir. Çoğu zaman açık hava müzesi müze evler vb. tarzında olabilirler. Geçmişe ait eserlerin, eşyaların içinde barındığı, tarih hakkında bilgi veren, geçmişe ışık tutup geleceğimizi yönlendirmemize yarayan mucizevi yerlerdir.”

ÖA3: “Geçmiş yıllarda yaşayan insanların hakkında somut verilere dayanarak bize bilgi veren kaynaklardır. Bir nevi bugün ile geçmiş arasında bir köprü görevi üstlenmektedir.”

ÖA15: “Müze geçmişte yaşanan siyasi, sosyal, kültürel vb. olayların tümünün sergilendiği yerin adıdır. Lakin bir yerin müze olması için herhangi bir olayın olmasına gerek yoktur. Mutfak müzeleri, eşyaların sergilendiği müzeler vardır. Geçmişimize ışık tutmakta yardımcımız olur.”

Ö35: “Müze geçmiş ve gelecek ile şimdi arasında bir köprüdür. Müzeler sayesinde birey geçmişten veya gelecekte materyalleri görerek yaşam hakkında bağlantı kurar. Müzeler bir nevi laboratuvarıdır. Birey burada gözlem yapar, değerlendirir ve gidilen müzenin türüne göre konu hakkında kalıcı bilgi edinir.”

ÖA28: “Müze, bir milletin tarihini, kültürünü, sosyal yaşantısını gelecek nesillere aktarmak için kurulan önemli sosyal alanlardır. Müzeler ülkenin gelişmişlik düzeyi bakımından önemli etkenlerdir.”

Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Konuların Öğretiminde Müzelerin Kullanımının Faydalarına İlişkin Görüşleri

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerine yönelik cevaplar tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Konuların Öğretiminde Müzelerin Kullanımının Faydalarına İlişkin Görüşleri

Alt-Temalar	F
Ders konuları ile ilgili somut unsurları görmeyi sağlar	24
Öğretimi zevkli hale getirir	21
Öğrenmeyi hızlandırır ve kolaylaştırır	19
Ders konularının daha iyi anlaşılmasını sağlar	18
Geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olur	17
Sosyal bilgiler dersinin daha etkin öğretimini sağlar	16
Çocukların kültürel mirasa sahip çıkma bilincini geliştirir	15
Öğrencilerin entelektüel bireyler olarak yetişmesine katkı sağlar	15
Öğrencilerde merak duygusunu geliştirir	13
Öğrencilerin araştırma yeteneğini geliştirir	11
Çocukların milli değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir	9

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının

faydalarına ilişkin en sık sırasıyla; ders konuları ile ilgili somut unsurları görmeyi sağlar (24), öğretimi zevkli hale getirir (21), öğrenmeyi hızlandırır ve kolaylaştırır (19), ders konularının daha iyi anlaşılmasını sağlar (18), geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olur (17), sosyal bilgiler dersinin daha etkin öğretimini sağlar (16) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında, daha çok ders konularının teorik temelden çıkarak somut gerçekliğe bürünmesi görüşünün ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum özellikle dersin öneminin algılanması, öğretilen bilginin kanıtlanması ve birinci elden kaynaklarla öğrenmeyi sağlaması açısından önemli bir durum arz etmektedir. Bunun yanında müzelerin öğrenme sürecine yaptığı katkıya vurgu yapılması ve bu süreci daha anlaşılır, kolay ve sağlıklı kılacağına belirtilmesi de öğretmen adaylarının ders ortamında müzelerden çok farklı şekillerde yararlanabileceklerini göstermesi açısından önemli görülebilir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

ÖA29: “Sosyal bilgiler dersinde, öğrencilere bir bölgenin yaşam tarzını eskiden kullandıkları eşyaları, paralar vs. bilgi verirken öğrencilerin bu anlattığım şeyleri bire bir görerek daha iyi anlayabileceğini, geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabileceğini düşünüyorum.”

ÖA11: “Ders saatlerinin kısıtlılığı, bilinçsiz kullanımı, eğitime ayrılan bütçe yetersizliği toplumun yaşadığı ekonomik sıkıntılar, öğretmenlerde yerleşmemiş olan müze bilinci ve bu yüzden öğrencilere de aktarmamaları müzelerin kullanımını yetersiz kılmıştır.”

ÖA9: “Sosyal bilgiler dersinde konuların öğrencilere anlatımında müzeler, bir bakımdan sosyal bilgiler dersi kapsamında materyal niteliği taşımaktadır.”

ÖA17: “Öğrencilerin tarih ile ilgili bilgilerini daha çabuk öğrenmesinde, bu öğrenmenin kalıcı olmasında, geçmişte olan ve yaşanan şeylerin bir nebze de olsa gözlerinde canlanmasında müzenin yeri oldukça fazladır.”

ÖA40: “Öğrencilerin bizzat görerek ve içinde bulunarak öğrenmesinin daha kolay ve zevkli olacağını düşünüyorum.”

Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Konuların Öğretiminde Müzelerin Kullanımının Sınırlılıklarına İlişkin Görüşleri

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına ilişkin görüşlerine yönelik cevaplar tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Konuların Öğretiminde Müzelerin Kullanımının Sınırlılıklarına İlişkin Görüşleri

Alt-Temalar	f
Müzelere uzaklık ve ulaşım zorluğu	24
Maddi imkânların yetersizliği	20
Müze ziyaret saatlerinin esnek olmaması	19
Müze gezisinin büyük sorumluluk gerektirmesi ve bürokratik zorluklar	14
Öğretim programlarında müze eğitime yeterince yer verilmemesi	11
Müze görevlilerinin yeterince ilgili olmaması	10
Kalabalık grupla ziyaretin müze gezisi için çok faydalı olmaması	9
Öğretmen, öğrenci ve velilerde müzelerden yararlanma bilincinin yeterince gelişmemiş olması	6
Müzelerden yararlanabilme noktasında ders saatlerinin yetersiz olması	5

Tablo 5’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının

sınırlılıklarına ilişkin en sık sırasıyla; müzelere uzaklık ve ulaşım zorluğu (24), maddi imkanların yetersizliği (20), müze ziyaret saatlerinin esnek olmaması (19), müze gezisinin büyük sorumluluk gerektirmesi ve bürokratik zorluklar (14), öğretim programlarında müze eğitime yeterince yer verilmemesi (11), müze görevlilerinin yeterince ilgili olmaması (10) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında, çoğunlukla müzelere fiziksel anlamda mekânsal erişim zorluğu ve maddi koşulların kısıtlı olması üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu tespite yönelik olarak öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesini engelleyici bir ortam oluştuğu ifade edilebilir. Bu durumun özellikle müzelere olan ilgiyi azalttığı ve müze eğitime olan inancı da nispeten zayıflattığı şeklinde bir yorum getirilebilir. Bu konuda belirtilen diğer hususlara bakıldığında ise ziyaret saatleri, sorumluluk, bürokratik zorluklar ve müze eğitimi bilincinin eksikliği vb. üzerinde durulmuştur. Yapılan bu tespitlerin öğretmen adaylarının nispeten daha önce yaşamış oldukları tecrübeler olduğu ve bunları çeşitlendirerek ifade etmelerini de müzelerin kullanımının önündeki engellerin kaldırılması açısından büyük fayda sağlayacağı ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

ÖA5: “Sosyal bilgiler dersinde bir milletin tarihini, kahramanlıklarını anlatırken o olayın yaşandığı yerde çıkartılan eserleri gidip görerek dersin işlenilmesi bilgilerin daha kalıcı hale gelmesini sağlar. Fakat daha çok kırsal kesimde eğitim gören öğrencilerin bölgede ki müze azlığından, ekonomik sıkıntılardan dolayı derste müzelerin kullanımı sınırlandırılmıştır.”

ÖA15: “Mesela müzelerin pahalı olması bizi sınırlandırmaktadır.”

ÖA21: “Gidilen müzede kalabalık bir grupta herkesin aynı seviyede yararlanması zor olacaktır. Müze görevlilerinin açıklamalarını herkesin duyması ve kavraması kalabalık yüzünden zor olacaktır.”

ÖA10: “Kullandığımız müzelerde öğrencilerin merakını ve sorularını giderecek yeterli materyaller bulamayabiliriz.”

ÖA26: “Sınırlılık olarak uzak olan müzelere gidememeyi söyleyebilirim.”

Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Daha Etkili Nasıl Faydalanılabileceğine İlişkin Önerileri

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerilerine yönelik cevaplar tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Daha Etkili Nasıl Faydalanılabileceğine İlişkin Önerileri

Alt-Temalar	f
Müze gezileri sıklıkla düzenlenebilir	26
Çoklu ortam öğelerinden yararlanılabilir	25
Sanal müze gezileri yapılabilir	22
Öğretmenlerin bu konudaki farkındalıkları geliştirilebilir	21
Müze eğitiminin müfredattaki yeri ve önemi artırılabilir	18
Ebeveynler bilinçlendirilerek bu konuda öğrencileri desteklemesi sağlanabilir	17
Müze eğitimi öğrenci merkezli aktif öğrenme yöntemleri (oyun tabanlı öğrenme, işbirlikli öğrenme vb.) kullanılarak verilebilir	15
Müzelere olan ilgiyi artırmaya yönelik kamu spotları ve reklamlar hazırlanabilir	13

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerilerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerileri en sık sırasıyla; müze gezileri sıklıkla düzenlenebilir (26), çoklu ortam öğelerinden yararlanılabilir (25), sanal müze gezileri yapılabilir (22), öğretmenlerin bu konudaki farkındalıkları geliştirilebilir (21), müze eğitiminin müfredattaki yeri ve önemi artırılabilir (18), ebeveynler bilinçlendirilerek bu konuda öğrencileri desteklemesi sağlanabilir (17) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerilerine genel olarak bakıldığında, müzelerin daha sık ziyaret edilmesi, çoklu ortam öğelerinden faydalanma ve öğretmen farkındalıklarının artırılması üzerinde durulmaktadır. Burada fiziksel ve buna alternatif olarak sanal müze gezilerinin ifade edilmesi öğretmen adaylarının müze kullanımına olan inanç ve tutumlarının ne denli güçlü bir yapıya sahip olduğunun bir ifadesi kabul edilebilir. İfade edilen diğer hususlarda ise müze eğitimi, farkındalık, bilinçlenme, yöntem ve reklam konusuna değinilmiştir. Bu unsurların müze kullanımının zihinsel altyapı sürecini oluşturduğu söylenebilir. Bunun bir sonraki aşaması da uygulama süreci yani müze ziyaretidir. Bu manada ifade edilen görüşlerin teorik ve pratik noktasında birbirini destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

ÖA34: “Sosyal bilgiler dersi öğretmenin imkânı varsa öğrenciler için müze gezileri düzenlemelidir. Yoksa da sınıf içinde projeksiyonla, slaytla görsel ve ses kullanarak öğrenciye o atmosferi yaşatabilir.”

ÖA8: “Bir bölgenin ya da şehirdeki müzeler anlatılmadan önce öğrencilerin araştırarak derse gelmeleri ve o müzelerin içeriğinin daha anlaşılabilmesi için o müze ile ilgili videolar, resimler kullanılabilir.”

ÖA2: “Dersin konusuna göre o konu ile ilgili müzeler araştırılabilir. İçerisinde ki eserler hakkında önceden bilgi edinilmesi sağlanıp konuyu daha iyi kavramaları sağlanabilir. O hafta işlenecek olan konuyla alakalı müzeler öncesinde veya o hafta ziyaret edilebilir. Öğretmenler öğrencilerini teşvik edebilir. İmkân yoksa elektronik ortamda ziyaret yapılabilir.”

ÖA17: “Konular bağlamında uygun müze tespit edilmeli, gerekli prosedürler uygulanmalı ve öğrenciler belirli periyotlarla müzelerden faydalanmalıdır. Ayrıca öğrenciye müze kavramını sempatik bir hale dönüştürmeyi başarmalı ve onlara müzenin ne kadar faydalı bir alan olduğunu aşılmalıyız.”

ÖA20: “Öğrencilerin konuyla alakalı olan müzeleri araştırmasını, o müzelere geziler düzenlemeyi, dönemin şartlarını daha iyi anlamaları için bizim de onlara anlatacak bir bilgi birikimimiz olması gerektiğini, sorularına cevap verecek, meraklarını giderecek müzeleri daha ilgi çekici hale getirebiliriz. Müze gezisi sonrasında genel değerlendirme yaparak gezerek ve görerek öğrenmenin daha etkili ve zevkli olduğunu öğrencilere gösterebiliriz.”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlık tarihinin varoluşundan günümüze kadar geçen süreçte müze kavramı hep var olmuş ve mekânsal anlamda da her daim kullanılan ve korunan özel alanlar olarak varlığını sürdürmüştür. Tarihsel süreçte dönemselsel olarak müze kavramına yüklenen anlamlar değişse de müzeler ve burada sergilenen eserlere atfedilen değer hiçbir zaman önemini yitirmemiştir. Bu bağlamda günümüze gelindiğinde ise müzeler artık eğitimde de kullanılmaya başlanmış ve küçük yaşlardan itibaren çocuklarda müze bilincinin kazandırılması amaçlanmıştır. Müzelerin sahip

olduğu zengin içerik ve birikim ve aynı zamanda okul dışı bir öğrenme ortamı oluşturması eğitim anlamında müzelerden yararlanmayı gerektiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu manada Türk eğitim sisteminde bireyin sosyalleşerek topluma uyumunu amaçlayan ve kültür ve tarih bilinci aşılayarak bir kimlik kazanmasını sağlayan sosyal bilgiler dersi müze kullanımına uygunluk arz eden derslerin başında gelmektedir. Sosyal bilgilerin içerik anlamında çok disiplinli bir yapı arz etmesi farklı alanlara ilişkin unsur ve kaynaklardan yararlanma ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda müzeler bu dersin yapısına ve ruhuna uygun aynı zamanda sıklıkla kullanılması gereken bir eğitim ortamı olarak görülebilir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde “müze kullanımına” ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmaya bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalının 4. sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 42 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcılar dört alt probleme ilişkin oluşturulan yarı yapılandırılmış soruları cevaplandırarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda çalışmaya ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının müze kavramına ilişkin görüşlerinde çoğunlukla, tarihsel gerçeklik bağlamında fiziksel mekân algısının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanında müzelerin toplumlara ait maddi ve manevi kültüre ilişkin özellikleri bünyesinde barındıran bir hafıza mekân olarak görülmesi de öne çıkan diğer bir husustur. Benzer biçimde Kamçı (2015)’nin çalışmasında da müze kavramı öğretmen adayları tarafından daha çok “tarihi eser, tarih ve kültür” şeklinde tanımlanmaktadır. Okvuran (2017)’nin müze ziyaretine ilişkin çocuklarla yaptığı çalışmada ise müzeye ilişkin “tarihi eserleri keşfetmek, kültürlenmek ve geçmişten gelen eserlerin sergilendiği yer” tasvirlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Günümüzdeki anlamı ile müzeler, toplumun eğitsel ve kültürel gelişimine hizmet etmek için somut ve somut olmayan nesnelere toplamakta ve sergilemektedirler, bu nedenle izleyicilerin müzede aktif vakit geçirmeleri için gerek sergi teknolojileri gerekse etkinlikleriyle farklı seçenekler sunmaktadırlar (Tezcan Akmehtem, 2017). Bu itibarla müzeler mekânsal yönleri ve sergilediği eserlerle insanların beğenisini kazanan aynı zamanda tarihi ve kültürel özellikleri ile de insanları cezbeden bir kurum olarak varlığını hissettirmektedir. Bunlara ek olarak birçok müzenin sunmuş olduğu eğitimsel imkanlar sayesinde bu kurumlar işlevsel bir nitelik kazanmakta ve aktif bir öğrenme ortamına bürünmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerinde genellikle, öğrenmeye ilişkin birinci elden kanıtların kullanılması ve ders öğrenim sürecine birçok açıdan katkı sağlamasına yönelik unsurların tercih edildiği görülmektedir. Bu durum öğrenimin daha sağlıklı bir zemine oturmasına imkan tanınması açısından büyük önem taşımaktadır. Diğer bir nokta müze kullanımının çocuklarda birçok beceri ve değer gelişimine katkı sağlaması ve aynı zamanda derse ilişkin birçok konuda farkındalık oluşturması açısından da önemli olduğu gerçeğidir. Bu bulguları destekler nitelikte Yılmaz ve Şeker (2011)’in ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, sosyal bilgiler dersinde müze kullanımının bilgi, görsellik ve genel kültür noktasında öğrenciler açısından çok yararlı olduğu ve tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine yardım ettiğini belirtmişlerdir. Seefeldt vd. (2015) çocukların müzelerde eski dönemlere ait eşyaları görmesi ve incelemesi geçmişle günümüz arasındaki farkı ortaya koymasını sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Safran ve Ata (1998)’de müzede sergilenen materyaller sayesinde çocukların değişim ve süreklilik kavramlarını kolaylıkla öğrenebilmekte olduğunu belirtmişlerdir. Çalışkan vd. (2016) çalışmalarında, katılımcı öğretmen adaylarının neredeyse tamamına yakını müzelerin sosyal bilgiler dersinde bir öğretim ortamı olarak kullanılmasının öğrencilerde kalıcı öğrenme gerçekleşmesine, aktif ve eğlenceli bir öğretim sağlanmasına ve

tarihi konuların sevdirmesine yardımcı olacağını dile getirmişlerdir. Kaschak (2014) ve Marcus (2008)’da müzelerin öğrencilerin tarihsel ve vatandaşlık konularını anlamalarını kolaylaştıracağını ve farklı bakış açıları ve empati kurmayı geliştireceğini ifade etmişlerdir. Bu ve benzer çalışmaların sonuçlarından da anlaşılacağı üzere müze kullanımının sosyal bilgiler dersinin öğretiminde öğrencilere birçok açıdan büyük kazanımlar sağlayacağı ve öğrenme sürecine önemli katkılar sunacağı göz ardı edilemez bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde konuların öğretiminde müzelerin kullanımının sınırlılıklarına ilişkin görüşlerinde çoğunlukla, müzelere erişim zorluğu, koşulların sınırlı olması ve sistemden kaynaklanan farklı sıkıntıların varlığı ön plana çıkmaktadır. Burada sınırlılıkların temel kaynağı müzelerin okul dışı bir öğrenme ortamı kabul edilmesi ve eğitim sürecine istenilen düzeyde ve şekilde dahil edilmemesi olarak görülmektedir. Bu noktada eğitimin tamamıyla okuldan ibaret olmadığı algısının yerleşmesi ve sistemden kaynaklanan problemlerin öğrenmeyi sınırlandırıcı bir etki yapmaması gerçekliğinin önemli olduğu ifade edilebilir. Bu hususun hassasiyetle öğretmen adaylarına anlatılmasının müze eğitiminin önündeki engellerin aşılması ve müze kullanımının yaygın etkisinin artması anlamında büyük önem taşıdığı söylenebilir. Çalışkan vd. (2016) çalışmalarında, müze eğitimiyle yaşanabilecek olası sorunlara ilişkin katılımcıların büyük çoğunluğu, “öğrenci gruplarının müzede kontrolünün zor olması, bürokratik işlemlerin çok olması, müzelere uzaklık ve ulaşım problemini” görüşlerini ifade etmişlerdir. Solmaz (2008)’in çalışmasında da katılımcı sosyal bilgiler öğretmenleri çoğunlukla, “çok fazla prosedürün olması ve müzelerin ücretli olmasını” müze eğitimi konusunda yaşanan sıkıntılar olarak görmektedirler. Kamçı (2015)’nin çalışmasında da katılımcılar sorun olarak çoğunlukla “müzelerin fazla ziyaret edilmemesi ve prosedürlerin fazla olmasını” ifade etmektedirler. Bu hususa ilişkin çalışmalarda benzer sonuçların çıkması aslında sorunlara ilişkin çözümü de daha kolay kılan bir durum olarak değerlendirilebilir. Çünkü sorunlar birkaç nokta üzerinde toplanmıştır ve bunlara kalıcı çözümler üretmek adına güçlü adımlar atılarak sıkıntılar giderilebilir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden daha etkili nasıl faydalanılabileceğine ilişkin önerilerine yönelik görüşlerinde genellikle, müzeye erişimin sıklaştırılması ve bu sıkılaştırmayı sağlayacak müze eğitimi ve bu eğitime yönelik farkındalığın artırılması hususlarının ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca müze eğitimine ilişkin aktif ve çoklu öğrenme ortamlarından faydalanılmasının gerekliliği de belirtilen diğer bir konudur. Burada üzerinde durulması gereken husus, öğrencileri müze ziyaretine götürerek ve burada farklı aktivitelerde bulunarak öğrenme sürecini daha çekici ve zevkli hale getirmeden önce yapılan bu faaliyet ve etkinliklerin ne denli önemli ve değerli olduğu bilincinin öğrenciye kazandırılması gerekliliğidir. Çünkü düşünsel anlamda öğrencinin bu durumu benimsemesi ve içselleştirmesi müzelerin kullanımı esnasında yapılacak her türlü faaliyeti daha anlamlı kılacağı söylenebilir. Bu bölümdeki bulguları destekler nitelikte olan çalışmalara baktığımızda ise, Ay ve Fidan (2014)’ın çalışmasında öğretmen adayları müzelerden etkili biçimde yararlanmaya ilişkin önerilerinde en fazla, “öğrenciler daha sık müzeye götürülebilir” görüşünü ifade etmişlerdir. Gökmen (2004)’in çalışmasında, katılımcı öğretmenler çoğunlukla “müzelerin bilgilendirmeye ve reklama önem vermesi gerekir” düşüncesini belirtmişlerdir. Ata (2002) ise çalışmasında, müze eğitimine yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu dersi lisans programlarında almasını hatta diğer bölümlerde de bu gerekliliğin olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki çalışmalarda benzer nitelikte önerilerin olmasının yanında farklı türde önerilerin de olduğu ifade edilebilir. Bu durumun bu konuya ilişkin yaratıcı düşünceler ortaya koyma ve öğrencilere daha fazla faydalı olma anlamında büyük önem taşıdığı söylenebilir.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında; müzelerin eğitim anlamında çok değerli bir kaynak, okul dışı bir öğrenme ortamı ve aynı zamanda kültürel miras taşıyıcısı kurumlar olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda müzelerin konu alanı itibariyle sosyal bilgiler dersine olan yakınlığından dolayı bu ders kapsamında mutlak suretle yararlanılması gereken çok değerli bir unsur olduğu söylenebilir. Özellikle öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ki öğrenme sürecine yapmış olduğu katkı ve bu konudaki farkındalık gelişimi ve bilinçlenme onların zihin dünyasında çok büyük bir anlam ifade edeceği söylenebilir. Bu noktada müzelerin önemi ve değeri, müze eğitimi, müzelerin tanıtım ve reklam boyutu ve müzelerden nasıl ve ne şekilde yararlanılacağı konuları izlenmesi gereken bir yol haritası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Sosyal bilgiler öğretim programında konu bağlamında hangi müzelerden nasıl ve ne şekilde faydalanılacağı ayrıntılı bir şekilde belirtilebilir.
- Sosyal bilgiler ders kitaplarında müzelerin içerik ve değerine ilişkin özendirici görsellere daha fazla yer verilebilir.
- Sosyal bilgiler lisans programında müze eğitimi dersi kapsamında müzelerin derste kullanımına yönelik farklı uygulamalı aktiviteler yapılabilir.
- Öğretmen adaylarına yönelik farkındalık gelişimi ve bilgi edinimi açısından Türkiye'nin müze haritası çıkarılabilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımının etkililiğini belirlemeye yönelik deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akmehmet Tezcan, K. ve Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Akyol, A. A. ve Köksal Akyol, A. (2017). Müzelerde ve arkeolojik alanlarda drama uygulamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 105-126.
- Allan, A. Douglas. (1963). *Müzenin Rolü*. UNESCO, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları
- Ata, B. (2002). Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi. [Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Atagök, T. (1982). Çağdaş müzecilik kavramı doğrultusunda Türk sanat müzelerini kültürel etkinliklerini saptanması. [Yayımlanmamış yeterlilik tezi. Mimar Sinan Üniversitesi].
- Ay, T. S. ve Fidan, N. K. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(48), 69-89.
- Baykan Z. Ö. (2007). 2005 ve 2006 İlköğretim programlarının “müze eğitimi” açısından değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Clutterbuck, R. (2008). *Müzeleri anlamak, eğitim ve müze seminerleri*, (Yayına Hazırlayan: İnci San), Kök Yayıncılık.
- Çalışkan, E., Önal, N. ve Yazıcı, K. (2016). Öğretim etkinliklerinde sanal müzelerin kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları ne düşünüyor? *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11(3), 689-706.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler. Educational Sciences: Theory & Practice*, 13 (3), 1823-1841.
- Er, H. ve Yılmaz R. (2020). Sosyal bilgilerde müze eğitimi uygulamalarının öğretmen adaylarının müzeye ilişkin görüşlerine ve güdülenmelerine etkisi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5, 315 352.

- Fraenkel, J. R. and Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Education.
- Gadsby, J. (2011). The effect of encouraging emotional value in museum experiences. *Museological Review*, 15, 1-13. <https://www2.le.ac.uk>
- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Gökmen, C. O. (2004). *İlköğretim 1. kademedeki müzelerin öğretim ortamı olarak yeri*. [Tezsiz yüksek lisans projesi, Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 63-78.
- Kamçı, S. (2015). *Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Karaosmanoğlu, G. (2017). Yaratıcı drama ile müzede öğrenme deneyimi: İstanbul arkeoloji müzeleri örneği. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 43-62.
- Kaschak, J. C. (2014). Museum visits in social studies: The role of a methods course. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 107-118.
- Mamur, N. (2015). Resim-iş (görsel sanatlar) öğretmen eğitimi “müze eğitimi ve uygulamaları” dersinde görsel kültür kuramının kullanımı. *NWSA-Education Sciences*, 10,(1), 29-53.
- Marcus, A. S. (2008). Rethinking museums’ adult education for K-12 teachers. *Journal of Museum Education*, 33(1), 55-78.
- Mercin, L. (2003). Kültür ve sanat değerlerinin yaşatılmasında müzelerin rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(6), 106-114.
- Mercin, L. (2006). *Müzeler ve toplum*. <http://www.ayk.gov.tr/wp>.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. SAGE Publications, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *2023 Eğitim Vizyonu*, http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_Egitim_Vizyonu.
- Okvuran, A. (2017). Aileyle müze ziyaretinin değeri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 87-92.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitimi ve gelişim müze psikolojisine giriş*. İmge Kitabevi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. [Qualitative research and evaluation methods]. M. Bütün, S. Beşir Demir (Transl. Ed.). Pegem A Publishing.
- Paykoç, F. ve Baykal, S. (2000). *Müze pedagojisi: kültür, iletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzelerin etkililiğine ilişkin bir çalışma, müzecilikte yeni yaklaşımlar küreselleşme ve yerelleşme*. Tarih Vakfı.
- Safran, M. ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 87-94.
- Seefeldt, C., Castle, S. and Falconer, R. C. (2015). *Okul öncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi* (Çev. S. Coşkun-Keskin), Nobel Yayınevi.
- Shaw, W. (2004). *Osmanlı müzeciliği, müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. (Çev. E. Soğancılar): İletişim Yayınları.
- Solmaz, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik görüşleri ve uygulamaları. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 40-54.
- Şar, E. ve Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 83-90.
- Şişginoglu, K. (2011). *Müze kültürü ve eğitimi*. Duman Ofset.
- Tezcan Akmehtmet, K. (2017). Yaşayan müze kavramı üzerine bir inceleme. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 1- 16.

- Yalçın Wells, Ş. (2014). Bir üniversite müzesinde aktif sanat eğitimi: Barber Enstitüsü örneği. *Journal of Social Studies Education Research*, 5(1), 20-37.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. [Qualitative research methods in social studies]. Seçkin Publishing.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.
- Yılmaz, N. Y. ve Taş, A. M. (2017). Türkiye’de 1985-2015 tarihleri arasında yapılmış müze konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi. *international Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 12(4), 603-622.

EXTENDED ABSTRACT

The Use of Museums through the Lens of Teacher Candidates in Social Studies

Introduction

The notion of museum has been defined with an understanding that covers various meanings from past to present. Museums are the settings that always keep their importance in people's lives. In Roman times, museums were defined as places where philosophical debates were actualized and they were decorated by artworks by kings and soldiers. In the Middle Age, museums were the places where the sacred objects, statues and various kinds of artifacts were collected as a part of churches and cathedrals (Şişginoğlu, 2011). In the 17th century, museums were used to define antique and historical objects, and in the following periods, they were used to preserve and exhibit the collections of a particular area for the purpose of examination, research and enjoyment and present it to people (Allan, 1963). Nowadays, it can be stated that museums have reached the position of a research area in a range of fields from history to art, from science to aesthetics, from culture to education (Onur, 2012).

In many countries, the delivery of museum education for the different ages of learners varies in many ways. The content and scope of museum education may vary depending on several issues such as educational and cultural structure of the country, economic development of the country, the approach to museums and museum education and the policies implemented in a country (Yalçın & Wells, 2014). At this point, in the Turkish education system, especially, one of the main areas in close relationship of contents with museums is social studies. The content, structure and philosophical understanding of the social studies course, which is the meeting point of different social science disciplines, necessitates the use of museums. In particular, museums play a very important role in providing students with the skills such as accessing information through first-hand sources, understanding historical empathy, understanding concrete and intangible cultural heritage, perceiving chronology, understanding change and continuity, and gaining historical awareness.

Aim of this study is to determine teacher candidates' views regarding “the use of museums” in social studies course. In this study, answers to the following research questions were scrutinized:

1. What are the teacher candidates' views regarding the use of museums?
2. What are the teacher candidates' views regarding the advantages of the use of museums during the delivery of social studies course?
3. What are the teacher candidates' views regarding the limitations of the use of museums in teaching subjects in social studies course?
4. What are the teacher candidates' suggestions on how to make use of museums more effectively in social studies course?

Method

The research was conducted with a qualitative research design. A total number of 42 students in grade 4 of the social studies education department of a state university education faculty in 2018-2019 academic year participated in the study. Purposive sampling method was chosen while recruiting the experimental group. Data were collected through an interview form which consisted semi-structured questionnaire developed by the researchers. Content analysis

technique was used for data analysis. At this stage, firstly the coding was done by the researchers, then the categories and themes were determined and finally the results were reported as frequency.

Result and Discussion

The teacher candidates' views on the museum are initially based on perception of physical space with its historical reality. In addition to this, it is also perceived that museums are memory spaces in which features of material and spiritual culture of the specified society are saved. Regarding the benefits of the use of museums, teacher candidates' views show that the use of museums will contribute to students' learning of the subject matter as a first hand resource. In the views of the prospective teachers about the limitations of the use of museums in the teaching of the subjects in the social studies course, the difficulty in accessing museums, the limited conditions and the existence of different problems arising from the system come to the forefront. In dealing with teacher candidates' views on how to utilize museums more effectively for the purpose of social studies course, it is stated that access to museums should be more frequent, that museum education should be delivered for the provision of frequent museum visits, that awareness of museum education should be raised.

In the light of the above statements; it can be said that museums are a valuable resource in terms of education, an out-of-school learning environment and also cultural heritage carriers. It is of great importance to utilize museums as the content of the topics is fundamentally related to social studies course. In particular, students will develop a sort of meaningful understanding of the contents in social studies and raise their awareness. Finally, the key issues such as the value of museums, museum education, introducing museums through advertisements and some strategies on how to benefit from museums appear as a road map to follow.